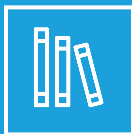
Менск,
2015

ПРАПАНОВЫ АСАМБЛЕІ НЯЎРАДАВЫХ ДЭМАКРАТЫЧНЫХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ БЕЛАРУСІ

АДУКАЦЫЙНАЯ ПАЛІТЫКА

УВОДЗІНЫ

У апошнія гады небясьпечна зьменшыўся і надалей зьніжаецца агульны ровень адукаванасьці школьнікаў ды іншых навучэнцаў, зьнізіўся статус пэдагога ў грамадзтве. Сфэра ўжываньня беларускае мовы ў адукацыі штучна звужаная да роўню, які не забясьпечвае самаўзнаўленьня колькасьці носьбітаў літаратурнай мовы; сыстэматычна абмяжоўваюцца магчымасьці нацыянальнага самапазнаньня і самаідэнтыфікацыі маладых грамадзянаў.

Адукацыйныя рэформы праводзяцца несыстэмна, ня маюць навуковага грунту, не абапіраюцца на міжнародны і лепшы беларускі досьвед. Нацыянальная адукацыя ня толькі не наблізілася да сусьветных стандартаў, а зрабіла значны крок назад ад сваіх ранейшых заваёваў і адукацыйных дасягненьняў бліжэйшых суседзяў.

Замест сутнаснай рэформы адукацыйныя ўлады і заканадаўцы пэрыядычна робяць папулісцкія захады, не скіраваныя на кардынальнае і сыстэмнае вырашэньне адукацыйных праблемаў.

Для абмеркаваньня пералічаных праблемаў арганізацыі грамадзянскай супольнасьці, экспэрты, зацікаўленыя пэдагогі, студэнты і бацькі навучэнцаў пры падтрымцы Асамблеі няўрадавых дэмакратычных арганізацыяў Беларусі правялі шэраг круглых сталоў, вынікам якіх стаў гэты аналітычны дакумэнт.

АДСУТНАСЬЦЬ У БЕЛАРУСІ ДЗЯРЖАЎНАЙ АДУКАЦЫЙНАЙ ПАЛІТЫКІ ДЫ ЯЕ НАСТУПСТВЫ

Дзяржаўнай адукацыйнай палітыкі як матываванай дзяржаватворчымі мэтамі стратэгіі і адпаведнай тактыкі яе зьдзяйсьненьня ў Беларусі няма.

Гэтая катэгарычная на першы погляд заява грунтуецца на аналізе дзяржаўных захадаў у галіне адукацыі.

Цягам апошніх 20 гадоў адукацыйная сфэра Беларусі зазнала тры генэральныя рэформы і мноства партыкулярных. Яны былі абумоўленыя каньюнктурнымі, папулісцкімі й фінансавымі матывамі, а таму скіраваныя ў процілеглыя бакі: ***скасаваньне профільнага навучаньня —***

яго частковае аднаўленьне; скарачэньне навучаньня замежным мовам — частковае вяртаньне навучальных гадзін; перавод выкладаньня гісторыі і геаграфіі Беларусі на беларускую мову ў расейскамоўных школах — абяцаньне вяртаньня да гэтай практыкі — адклад рашэньня і г.д. Агульным матывам зьменаў у адукацыі стабільна застаецца неабходнасьць бюджэтнай эканоміі ў гэтай галіне, што прыводзіць да кансэрвацыі сацыяльна недапушчальнага нізкага роўню заробкаў пэдагогаў, да скарачэньня сеткі школаў, найперш вясковых беларускамоўных, да скарачэньня тэрмінаў навучаньня на сярэдняй і вышэйшай ступенях адукацыі, што фатальна ўплывае на якасьць адукацыі.

У 2010 годзе ў Беларусі прыняты Кодэкс аб адукацыі, як сьцьвярджалася, першы ў сьвеце (у іншых дзяржавах адукацыйную сфэру рэглямэнтуюць законы, асобныя для розных адукацыйных ступеняў). Была разгорнутая прапагандысцкая кампанія, у якой гэты факт падаваўся як сьведчаньне клопату дзяржавы пра адукацыю. Аднак Кодэкс аб адукацыі ўяўляе сабой мэханічную інтэграцыю ранейшых законаў і не фармулюе стратэгічных мэтаў адукацыі ў Беларусі.

Ані ў тэорыі, у тым ліку з заканадаўчага гледзішча, ані на практыцы адукацыйная сфэра Беларусі не выконвае задачаў узгадаваньня свабодных і адказных грамадзянаў, ня служыць умацаваньню нацыянальнай сьвядомасьці маладых грамадзянаў, не выпраўляе жахлівых наступстваў

расейскай і савецкай моўнай палітыкі, скіраванай на маргіналізацыю і зьнішчэньне беларускай мовы. Наадварот, уключэньне адукацыйных установаў у якасьці зьвяна ў аўтарытарную мадэль дзяржавы, сама арганізацыя адукацыйнага працэсу, якая не дапушчае самарэалізацыю асобы, зьмест гуманістычных дысцыплінаў кансэрвуюць несвабодную псыхалёгію homo sovieticus, атамізаванай асобы без нацыянальнай ідэнтычнасьці і грамадзянскай адказнасьці, якая ня можа быць суб’ектам дзеяньня і чыну, а толькі аб’ектам маніпуляцыяў.

Вышэйшая школа Беларусі, нават фармальна недзяржаўныя ўнівэрсытэты, цалкам пазбаўленая акадэмічных свабодаў і аўтаноміі. Няўрадавыя арганізацыі ды ініцыятывы, якія вядуць праграмы нефармальнай адукацыі, рызыкуюць стаць аб’ектам перасьледу ўладаў.

Апошнія рашэньні ўключыць дзяржаўныя адукацыйныя структуры Беларусі ў міжнародную адукацыйную прастору (Эўрапейская прастора вышэйшай адукацыі (ЭПВА), праграма “Эразмус” ды інш.) заўчасныя, выкліканыя палітычнай каньюнктурай і могуць ня толькі не наблізіць Беларусь да эўрапейскіх адукацыйных стандартаў, але, наадварот, надоўга закансэрваваць цяперашнюю сытуацыю.

МЭТЫ, ЗАДАЧЫ І СПОСАБЫ РЭАЛІЗАЦЫІ АЛЬТЭРНАТЫЎНАЙ АДУКАЦЫЙНАЙ ПАЛІТЫКІ

ВЯРТАНЬНЕ АДУКАЦЫІ Ў ПОЛЕ АГУЛЬНАГРАМАДЗКАГА ІНТАРЭСУ І ДЫСКУСІІ ЯК ІНСТРУМЭНТ УПЛЫВУ ГРАМАДЗЯНСКАЙ СУПОЛЬНАСЬЦІ

Зьмены да лепшага магчымыя толькі пры наяўнасьці грамадзкага запыту на іх. Таму ў цяперашняй сытуацыі экзыстэнцыйнае пагрозы будучыні беларускага народу і каштоўнаснага крызысу патрэбна ***ўзнавіць шырокую грамадзкую дыскусію*** пра рэальныя праблемы адукацыі, заканадаўчыя рамкі для яе ды місію адукатара.

У гэтай дыскусіі павінны быць абмеркаваныя:

- каштоўнасная роля адукацыі ды месца пэдагога ў грамадзтве,
- уплыў грамадзтва і арганізаванай грамадзянскай супольнасьці на фармальную адукацыю ды яе інстытуты,
- практычныя задачы грамадзянскай супольнасьці ў разбудове нефармальнай адукацыі і выкарыстаньні магчымасьцяў інфармальнай адукацыі.

У выніку шэрагу круглых сталоў на тэму стану адукацыі Асамблея няўрадавых дэмакратычных арганізацыяў выпрацавала наступныя прыярытэтныя кірункі грамадзкай дыскусіі ды ціску на дзяржаўныя структуры.

РЭКАМЭНДАЦЫІ

І. ПАТРАБАВАНЬНІ ДА ФАРМАЛЬНАЙ АДУКАЦЫІ

Агульныя патрабаваньні

1. ***Дзяржаваторчая роля адукацыі па-беларуску*** на ўсіх узроўнях — ад дашкольнага выхаваньня да вышэйшай школы і пасьлядыплёмнай адукацыі — як найважнейшага інструмэнту замацаваньня беларускай ідэнтычнасьці наступных пакаленьняў, зьберажэньня функцыянальнай прасторы беларускае мовы, аднаўленьня яе сацыяльнай прэстыжнасьці, трансьляцыі нацыянальных эстэтычных каштоўнасьцяў.

2. *Самаарганізацыя ўдзельнікаў* адукацыйнага працэсу (паўнамоцныя школьныя рады, бацькоўскія камітэты, рэальныя настаўніцкія прафсаюзы, студэнцкае самакіраваньне). Заканадаўчыя гарантыі для іх. Выбары дырэктараў школ і рэктараў ВНУ. Зьмена палажэньня аб Радах установаў адукацыі, якая ператворыць іх у рэальна выбарныя органы, незалежныя ад адміністрацыі. Недапушчэньне перакладаньня фінансавых абавязкаў дзяржавы на бацькоў школьнікаў (напр., праз школьныя наглядальныя рады).

3. *Кардынальная зьмена зьместу навучаньня пэдагогаў.* Грунтоўная падрыхтоўка і дадатковае навучаньне пэдагогаў ня толькі ў мэтодыцы і пэдагогіцы, але ў сацыялёгіі, правазнаўстве, псыхалёгіі, узроставай фізіялёгіі і г.д.

Абарона правоў пэдагога

1. *Абарона настаўніка* ад сваволыства чынавенства. Заканадаўчая забарона прымушаць настаўніка выконваць працу, не зьвязаную зь ягонымі функцыянальнымі абавязкамі. Спыненьне хібнай практыкі палітычнага запрыгонь-

ваньня пэдагогаў (абавязковы ўдзел у выбарчых камісіях зь іх сумнеўнай рэпутацыяй, гвалтоўная падпіска на дзяржаўную пэрыёдыку, прымусовае членства ў псэўдаграмадзкіх структурах тыпу "Белай Русі" і г.д.).

2. ***Скасаваньне практыкі выкарыстаньня кароткатэрміновых кантрактаў*** для ціску на настаўнікаў, для звальненьняў з палітычных ды іншых прычынаў.

3. ***Аднаўленьне аўтарытэту пэдагога*** ў грамадзтве праз разьняволеньне настаўніка як творцы, магчымасьць выбіраць дапаможнікі, вышэйшае за сярэдні паказьнік у дзяржаве матэрыяльнае забесьпячэньне настаўніцтва.

4. ***Адмена ўсіх палітычна матываваных рашэньняў*** аб звальненьні пэдагогаў і магчымасьць для іх вярнуцца на працу.

Сярэдняя адукацыя

1. ***Напаўненьне зьместам*** і рэальнае забесьпячэньне кампэтэнтнаснага падыходу ў навучаньні: вызначыць з удзелам шырокай грамадзкай дыскусіі, навукоўцаў,

пэдагогаў сьпіс базавых кампэтэнцыяў навучэнцаў, на які павінна арыентавацца школа; скарэктаваць школьныя праграмы, зьмест падручнікаў і мэтодык для ажыцьцяўленьня кампэтэнтнаснага падыходу.

2. ***Заканадаўчыя гарантыі навучаньня па-беларуску:*** у дашкольных і сярэдніх навучальных установах — у межах пешай даступнасьці для кожнага грамадзяніна, у вышэйшых і сярэдніх спэцыяльных навучальных установах — па ўсіх спэцыяльнасьцях, якія выкладаюцца ў Беларусі.

3. ***Адмена рашэньняў*** пра перавод беларускамоўных школаў на расейскую мову, пра закрыцьцё беларускамоўнага гуманітарнага ліцэю і яго філіяў — прасторы для апрабацыі новых праграмаў і падыходаў.

4. ***Выкасаваньне са зьместу адукацыі савецкіх*** і расейскіх імпэрскіх стэрэатыпаў, якія, пануючы ў масавай сьвядомасьці, у крызыснай сытуацыі ставяць незалежную дзяржаўнасьць Беларусі пад непасрэдную пагрозу. Аднаўленьне ў зьмесьце адукацыі каштоўнаснай і цывілізацыйнай лучнасьці з эўраатлянтычным сьветам.

5. ***Рэальнае самакіраваньне ў школах*** паводле міжнародных стандартаў, паўнавартасны ўдзел бацькоў, навучэнцаў і настаўнікаў у плянаваньні і ажыцьцяўленьні адукацыйнага працэсу і выбары дырэктараў.

6. ***Апераджальная рэформа пэдагагічнай адукацыі*** ды мэханізмаў прафэсійнага ўдасканаленьня настаўнікаў. Адкрытасьць беларускай адукацыйнай прасторы для станоўчага адукацыйнага, у тым ліку мэтадычнага, досьведу замежжа, стымуляваньне пэдагогаў, якія творча засвойваюць гэты досьвед.

Вышэйшая адукацыя

1. ***Перавод вышэйшай адукацыі пераважна на беларускую мову*** выкладаньня, без чаго не падымецца прэстыж мовы ў грамадзтве і не замацуецца патрэба ў беларускамоўнай сярэдняй адукацыі, ня выгадуюцца беларускія эліты, здольныя адказна кіраваць дзяржавай і захоўваць яе незалежнасьць.

2. ***Спыненьне палітычных рэпрэсіяў*** супраць студэнтаў-іншадумцаў і скасаваньне наступстваў гэтых рэпрэсіяў.

3. ***Дапасаваньне сыстэмы вышэйшай адукацыі Беларусі*** да міжнародных патрабаваньняў, у тым ліку ў забесьпячэньні акадэмічных свабодаў.

4. ***З мэтай гарманізацыі вышэйшай адукацыі Беларусі*** са структурай і прынцыпамі ЭПВА неабходна:

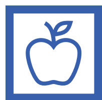
- узгадніць двухузроўневую сыстэму вышэйшай адукацыі Беларусі з сыстэмай, заснаванай на двух асноўных цыклях — бакаляўрэаце і магістратуры;
- надаць асьпіранцкім і дактаранцкім праграмам статус адукацыйных праграмаў трэцяга цыклю вышэйшай адукацыі;
- надаць адукацыйным праграмам розную арыентацыю і розныя профілі, якія адпавядаюць усім індывідуальным і акадэмічным патрэбам, а таксама запытам рынку працы;
- пры складаньні макетаў навучальных плянаў узяць за аснову дыфэрэнцыяцыю вынікаў навучаньня і кампэтэнцыяў ЭПВА;
- узяць на ўзбраеньне Эўрапейскую сыстэму пераводу і назапашваньня крэдытаў (ECTS), Дадаткі да дыплёму (DS), а таксама апісаньне вынікаў навучаньня ў тэрмінах

кампэтэнцыяў для спрыяньня празрыстасьці і для ўзаемнага прызнаньня;

- структураваць адукацыйныя праграмы з пункту гледжаньня вынікаў навучаньня і кампэтэнцыяў на грунце кампэтэнтнаснага падыходу.

5. ***Дзейнасьць замежных адукацыйных інстытуцыяў і праграмаў,*** зарыентаваных на беларусаў, вартая падтрымкі толькі тады,

калі ў выніку бальшыня выпускнікоў умацоўвае беларускую ідэнтычнасьць, вяртаецца ў Беларусь і ўкладае набытыя веды і навыкі ў яе пазытыўную будучыню. Гэта немагчыма без істотнай прысутнасьці беларускага каштоўнаснага складніку ў зьмесьце навучаньня.

II. ПРАПАНОВЫ ГРАМАДЗКАМУ СЭКТАРУ

НЕФАРМАЛЬНАЯ АДУКАЦЫЯ

З увагі на зьніжэньне ўзроўню фармальнай адукацыі наагул і ўнівэрсытэцкай у прыватнасьці ў Беларусі неабходна падтрымліваць існыя і ствараць новыя праграмы, якія даюць магчымасьць сыстэмнай альтэрнатыўнай адукацыі й набыцьця сучаснай якаснай веды ўсім чальцам беларускага грамадзтва.

Паколькі місія нефармальнай адукацыі ў нашых умовах — запаўняць прабелы адукацыі фармальнай, то зьвяртаем увагу асьветніцкіх грамадзкіх арганізацыяў ды ініцыятываў на прыярытэтнасьць нацыятворчых каштоўнасных адукацыйных праектаў — курсаў, трэнінгаў, скіраваных на ўзгадаваньне адказных і нацыянальна сьвядомых свабодных грамадзянаў.

Толькі пры сьветапоглядным уплыве ды паразуменьні паміж адукатарамі ды навучэнцамі магчымае фармаваньне гарызантальных грамадзкіх сувязяў, а значыць, аўтаномнай, трывалай і дзеяздольнай грамадзянскай супольнасьці. Для дасягненьня такога ўплыву пажадана арганізоўваць нефармальную адукацыю ў фармаце "школаў", "унівэрсытэтаў" — г. зн. працягла ў часе.

У БЕЛАРУСІ ПАЦЬВЕРДЗІЛІ СВАЮ ЭФЭКТЫЎНАСЬЦЬ НАСТУПНЫЯ АРГАНІЗАЦЫЙНЫЯ ФАРМАТЫ АДУКАЦЫЙНАЙ ПРАЦЫ ГРАМАДЗКІХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ ДЫ ІНІЦЫЯТЫВАЎ:

Для дзяцей школьнага ўзросту:

- ***альтэрнатыўная хатняя школа*** клюбнага тыпу, якая спалучае адукацыйную і адпачынкавую функцыі, — канкрэтная мадэль працы зь дзецьмі, якая рэальна ажыцьцяўляецца ды вартая папулярызацыі;

- ***спаборніцтвы*** кшталту “Беларускага пяціборства”, якія дапамагаюць маладым людзям усьведаміць недахопы атрыманай імі адукацыі, спрабаваць актыўна мяняць гэты стан і, адпаведна, ціснуць “зьнізу” на настаўнікаў, што ў сваю чаргу прымушае настаўнікаў супраціўляцца неапраўданаму ціску “зьверху”.

Для пэдагогаў:

- ***конкурсы*** кшталту “Ноўтбук для актыўнага настаўніка” для падтрымкі найбольш ініцыятыўных настаўнікаў зь цікавымі мэтадычнымі распрацоўкамі, даступнымі для ўсіх. Праца гэтая павінна быць сыстэматызаванай, а пераможцы маюць праводзіць курсы для зацікаўленых па распрацоўцы і выкарыстаньні новых мэтадычных матэрыялаў;
- альтэрнатыўныя ***віртуальныя мэтадычныя цэнтры,*** напр., на рэсурсе nastaunik.info.

АДНАЎЛЕНЬНЕ БЕЛАРУСКАЙ АКАДЭМІЧНАЙ СУПОЛЬНАСЬЦІ Й АДУКАЦЫЙНА-КУЛЬТУРНАЙ ПРАСТОРЫ

З увагі на брак скансалідаванай акадэмічнай і культурнай беларускай супольнасьці, безь якой немагчымае фармаваньне сучаснага грамадзтва, — грамадзянскай супольнасьці ***неабходна рабіць захады дзеля яднаньня і пашырэньня гэткае супольнасьці,*** а менавіта:

- забясьпечваць інфармацыйную падтрымку доўгатэрміновым ініцыятывам, праграмам, арганізацыям ***(разнастайныя курсы й шоў беларускае мовы, Беларускі Калегіюм, Таварыства беларускай школы, Школа маладога журналіста, Лятучы ўнівэрсытэт, Школа маладога пісьменьніка, Народны журналіст ды інш.);***
- ладзіць супольныя імпрэзы, якія гуртуюць людзей з рознымі пунктамі гледжаньня, акадэмічным досьведам ды інтэлектуальнымі практыкамі, але з супольнымі каштоўнасьцямі: канфэрэнцыі, публічныя дыскусіі, публічныя лекцыі, адкрытыя школы, а таксама ствараць пляцоўкі й магчымасьці для нефармальных кантактаў.

З улікам неінтэграванасьці беларускае супольнасьці ў эўрапейскае культурнае й акадэмічнае жыцьцё — неабходна:

- запаўняць прабелы ў беларускай культуры, г.зн. уводзіць у беларускі навуковы і культурны ўжытак асноўныя тэксты эўрапейскае цывілізацыі, заахвочваць пераклады і ствараць грамадзкую запатрабаванасьць на іх;
- ствараць магчымасьці кантактаў беларускіх і замежных навукоўцаў, студэнтаў, культурных дзеячоў;
- пашыраць інфармацыю пра Беларусь у іншамоўных сфэрах (Вікіпэдыя, інфармацыйныя ды асьветныя сайты і г.д.), і па-беларуску пра сьвет, напрыклад, праз дні пісаньня вікіпэдыйных артыкулаў.

Беларуская інтэлектуальная супольнасьць ня мае пэрспэктывы бязь місіі і абавязку перад нацыяй і наймаладзейшым пакаленьнем. Філёзафы, культуролягі, палітолягі, антраполягі, псыхолягі павінны ствараць тэксты, даступныя разуменьню школьнікаў, якія б дапамаглі ім пераадолець кліпавае ўспрыманьне рэчаіснасьці і ўкладаць цэласную карціну сьвету празь беларускі пагляд на агульначалавечыя каштоўнасьці.

Для падвышэньня канкурэнтаздольнасьці грамадзкіх адукацыйных ініцыятываў у сучаснай інфармацыйнай прасторы маюць прадугледжвацца:

- рэклямна-інфармацыйная стратэгія (мэтавая група павінна даведацца пра магчымасьць адукаваньня);
- трансьляцыі адукацыйных захадаў праз інтэрнэт;
- відэазаняткі (у запісе);
- online курсы (для працяглых адукацыйных праграмаў).

Філёзафы, культуролягі, палітолягі, антраполягі, псыхолягі павінны ствараць тэксты, даступныя разуменьню школьнікаў, якія б дапамаглі ім пераадолець кліпавае ўспрыманьне рэчаіснасьці і ўкладаць цэласную карціну сьвету праз беларускі пагляд на агульначалавечыя каштоўнасьці.

МЭДЫЯАДУКАЦЫЯ – АКТУАЛЬНЫ ПРЫЯРЫТЭТ

Навучаньне дарослых і дзяцей арыентацыі ў мэдыйнай прасторы сёньня становіцца найважнейшым кірункам грамадзянскай адукацыі і забясьпечвае выніковасьць інфармальнай адукацыі.

Мэдыяадукацыйны кірунак пажадана разгортваць у абедзьвюх адукацыйных сфэрах — фармальнай і нефармальнай. ***Пры гэтым мэдыяадукацыя ў Беларусі павінна:***

- мець шырэйшы абсяг, чым у краінах з моцнай дэмакратыяй;
- быць сродкам ня гэтулькі падтрыманьня дэмакратыі, а яе пабудовы;
- мець каштоўнасны грунт.

У падкантрольнай дзяржаве сфэры адукацыі нельга дапусьціць фармалізацыі гэтага кірунку, а пагатоў яго дыскрэдытацыі праз падмену паняцьцяў, калі чалавека ня вучаць арыентавацца ў мэдыйнай прасторы для самастойнага прыняцьця рашэньняў, распазнаваць прыёмы прапа-

ганды і маніпуляцыі сьвядомасьцю, а прапаноўваюць гатовыя “правільныя” крыніцы.

У нефармальнай адукацыі трэба скарыстаць наяўныя магчымасьці доступу да міжнароднага досьведу мэдыяадукацыі і мадыфікаваць яго з улікам беларускай і рэгіянальнай спэцыфікі — процістаяньня агрэсіўнай антыдэмакратычнай ды імпэрскай прапагандзе. Гэта павінна і можа быць місіяй практычна ўсіх няўрадавых арганізацыяў ды ініцыятываў, якія займаюцца грамадзянскай адукацыяй.

Адукацыйныя ініцыятывы ды актыўныя працаўнікі фармальных адукацыйных структураў, у тым ліку і ўстановаў ***дадатковай адукацыі,*** могуць спрычыніцца да лябіяваньня мэдыяадукацыі і напаўненьня яе адэкватным зьместам ***у сыстэме дзяржаўнай адукацыі:***

- Стварэньне для Беларусі канцэпцыі мэдыяадукацыі, скіраванай на выхаваньне аўтаномнай асобы, якая крытычна ставіцца да мэдыя і ўмее распазнаваць мэтады індактрынацыі, у тым ліку праз мас-культуру;
- Укладаньне стандарту мэдыйнай адукаванасьці, які б вызначыў сьпіс абавязковых для вучняў кампэтэнцыяў, прадугледзеў адпаведныя зьмены ў праграмах, стаў арыентырам пры распрацоўцы настаўнікамі навучальных і пазаклясных заняткаў.

- Распрацоўка модуляў сэмінараў, трэнінгаў для адукатараў. Сэмінары і трэнінгі для пэдагогаў-куратараў дзіцячых СМІ і сацыяльных пэдагогаў, гатовых падвышаць сваю кампэтэнтнасьць ў гэтай галіне. Распрацоўка комплексу праграмаў для гурткоў.
- Папулярызацыя замежнага досьведу, прыдатнага для Беларусі (досьвед цяперашняй Расеі цалкам непрыдатны).
- Арганізацыя дыстанцыйнага навучаньня.

У тым ліку ***ва ўстановах дадатковай адукацыі дзяцей:***

- распрацоўка комплексу праграмаў для гурткоў, скіраваных на выхаваньне аўтаномнай асобы, якая крытычна ставіцца да мэдыя і ўмее распазнаваць мэтады індактрынацыі, у тым ліку праз мас-культуру;
- сэмінары і трэнінгі для пэдагогаў-куратараў дзіцячых СМІ і сацыяльных пэдагогаў, гатовых падвышаць сваю кампэтэнтнасьць ў гэтай галіне; праграмы і трэнінгі павінны ўлічваць міжнародны досьвед, але быць прыстасаваныя да беларускіх

умоваў “нулявога” ўзроўню мэдыяадукацыі дзяцей і пэдагогаў;

- разьвіцьцё кампэтэнцыяў у пошуку інфармацыі ў сучаснай прасторы дыгітальных сеткавых мэдыяў;
- пашырэньне ўплыву грамадзкага сэктару на дадатковую адукацыю ў справе мэдыяадукацыі дзяцей і моладзі. Разьвіцьцё рубрык мэдыяадукацыі на існых адукацыйных рэсурсах, стварэньне асобнага парталу мэдыяадукацыі.

БАЦЬКОЎСКІ РУХ

Прапаноўваем:

1. Аднавіць каардынацыю бацькоўскага руху на нацыянальным роўні з мэтай стратэгічнага ўплыву на арганізацыю адукацыйнага працэсу і каштоўнасны зьмест адукацыі.

1.1 Спрыяць нефармальнаму яднаньню бацькоў праз супольныя ініцыятывы, імпрэзы, сацыяльныя сеткі, публічныя абмеркаваньні актуальных адукацыйных праблемаў і г.д.

1.2 Спрыяць перайманьню і трансьляцыі станоўчага досьведу фармальных бацькоўскіх структураў (апякунскіх і бацькоўскіх радаў, бацькоўскіх камітэтаў ды інш.) праз стажы бацькоў у падобных пасьпяховых структурах у краіне і за мяжой.

1.3 Гуртаваць бацькоў для абароны дзяцей ад ідэалягічнай індактрынацыі з боку дзяржавы (прымусовага далучэньня да псэўдаграмадзкіх і псэўдапатрыятычных арганізацыяў тыпу Беларускай рэспубліканскай піянэрскай арганізацыі і Беларускага рэспубліканскага саюзу моладзі, так званых ваенна-патрыятычных, “казацкіх” клюбаў, дзе прапагандуецца мілітарызм і г.д.).

1.4 Спрыяць разуменьню, што школа павінна выконваць адукацыйную функцыю (адстойваньне права дзяцей на адукацыю, забарона забіраць іх з заняткаў на спартовыя ды іншыя мерапрыемствы, не зьвязаныя з адукацыйным працэсам).

1.5 Спрыяць бацькоўскай абароне настаўнікаў ад ціску з боку адміністрацыі.

СТУДЭНЦКАЕ САМАКІРАВАНЬНЕ

Студэнцкае самакіраваньне (ССК) — рухавік рэформаў вышэйшай адукацыі. Дзеля пашырэньня ўплыву фармальных і нефармальных суполак студэнтаў на адукацыйную палітыку дзяржавы неабходна:

- структураваць адукацыйныя праграмы з пункту гледжаньня вынікаў навучаньня і кампэтэнцыяў на грунце кампэтэнтнаснага падыходу.
- разьвіваць нефармальную адукацыю й пашыраць яе мэтады ў межах і па-за межамі ВНУ;
- выхоўваць студэнтаў як паўнавартасных удзельнікаў грамадзка-палітычнага працэсу з правамі й абавязкамі і адказных грамадзянаў з нацыянальнымі каштоўнасьцямі;
- разьвіваць у студэнтаў крытычнае мысьленьне;

- адмовіцца ад навязваньня студэнтам адзінай ідэалёгіі ўнутры навучальных установаў, якая абумоўлівае існаваньне, у тым ліку, нефармальных групаў;
- пазбавіць БРСМ манаполіі на дзейнасьць унутры ўнівэрсытэтаў, адкрыць унівэрсытэты для дзейнасьці незалежных грамадзкіх арганізацыяў і ініцыятываў;
- адмяніць артыкул 193.1 Крымінальнага кодэксу РБ, які парушае права на свабоду асацыяцыяў, у тым ліку студэнцкіх;
- замацаваць заканадаўча правы студэнтаў на стварэньне і арганізацыяў самакіраваньня з шырокімі паўнамоцтвамі ва ўсіх сфэрах інтарэсаў студэнтаў, а таксама фіксаваны адсотак зь бюджэту ўнівэрсытэтаў на карысьць арганізацыяў ССК;
- гарантаваць права афармляць арганізацыі ССК у форме юрыдычных асобаў, што дасьць магчымасьць вальней функцыянаваць, прыцягваць дадатковыя сродкі для дзейнасьці, весьці адміністрацыйна-гаспадарчае жыцьцё, незалежнае ад унівэрсытэту;
- выключыць кантроль над ССК з боку адміністрацыйнага апарату ўнівэрсытэтаў;

- стварыць мэханізмы прадухіленьня ціску адміністрацыяў унівэрсытэтаў на лідэраў ССК; увесьці эфэктыўны мэханізм вырашэньня спрэчных сытуацыяў паміж студэнтамі й адміністрацыямі ВНУ (цяперашнія мэханізмы ў выглядзе прафэсійных зьвязаў альбо ССК не працуюць);
- прадугледзець і выканаць норму 25% прадстаўніцтва ў Радах унівэрсытэтаў законных прадстаўнікоў студэнтаў;
- стварыць нацыянальную асацыяцыю ССК Беларусі.
- увесьці пасаду студэнцкага амбудсмэна, які павінен займацца абаронай і агалошваньнем акадэмічных свабодаў сярод адміністрацыі ВНУ і студэнтаў.

ЗАКЛЮЧНЫЯ ПАЛАЖЭНЬНІ І ВЫСНОВЫ

Каб унікнуць далейшага зьніжэньня адукацыйнага роўню беларускай нацыі, усім суб'ектам грамадзянскай супольнасьці, найперш асьветным і аналітычным грамадзкім арганізацыям, трэба выпрацаваць супольнае бачаньне рэформы сыстэмы адукацыі ды падвядзеньня пад яе заканадаўчае базы. Трэба мець на ўвазе, што вычарпальнае ўвасабленьне такой рэформы магчымае толькі пасьля аднаўленьня ў дзяржаве дэмакратычных свабодаў.

Не спадзеючыся на дзяржаву, аднак застаючыся адкрытымі для супрацы з усімі зацікаўленымі арганізацыямі і асобамі, правесьці работу для асэнсаваньня і аналізу сытуацыі, навуковага і эканамічнага абгрунтаваньня і стварэньня новай канцэпцыі разьвіцьця беларускай адукацыі, угрунтаванай на нацыянальным і сусьветным досьведзе.

Разумеючы найважнейшае значэньне нацыянальна-культурных каштоўнасьцяў, беларускай мовы, гуманітарных прадметаў у фармаваньні грамадзянскай супольнасьці, адказнай за лёс

краіны, у выхаваньні высокіх чалавечых якасьцяў, беларускага патрыятызму, выкарыстоўваць усе магчымасьці нефармальнай, фармальнай і дадатковай адукацыі, ствараць альтэрнатыўныя адукацыйныя асяродкі, укладаць дапаможнікі для настаўнікаў, бацькоў і шырокага кола адукатараў для перадачы маладому пакаленьню нацыянальна-культурнай спадчыны, запаўненьню прагалаў у школьных і ўнівэрсытэцкіх вучэбных плянах і дзяржаўных падручніках. Забясьпечыць належны кантроль за выкананьнем канстытуцыйных нормаў: права на бясплатную адукацыю, выбар мовы навучаньня (артыкулы 49 і 50 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь).

З мэтай набліжэньня беларускай адукацыі да сусьветных нормаў, росту яе прэстыжнасьці ў грамадзтве і сьвеце распрацаваць захады дзеля рэальнага, а не фармальнага дапасаваньня сыстэмы айчыннай адукацыі да Балёнскага працэсу, найперш у галіне забесьпячэньня акадэмічных свабодаў і студэнцкага самакіраваньня.

e-mail: ngo@belngo.info